

Promemorian - Moderna – en ny myndighet för modern konst, arkitektur och design (Ds 2025:2)

Remiss från Kulturdepartementet
Remisstid den 3 april 2025

Förslag till beslut

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarrådet Torun Boucher

Sammanfattning av ärendet

Kulturdepartementet gav i juni 2024 en utredare i uppdrag att ta fram förslag på hur uppgifter vid Statens centrum för arkitektur och design kan inordnas i Moderna museet. Utredaren har även haft i uppdrag att analysera om det är ändamålsenligt att inordna uppgifter vid Statens konstråd i Moderna museet.

Kulturdepartementet har remitterat *Promemorian - Moderna – en ny myndighet för modern konst, arkitektur och design (Ds 2025:2)* till bland annat Stockholms stad för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, kulturnämnden, Stockholms Stadshus AB, för underremittering till dotterbolaget Kulturhuset Stadsteatern AB, samt till rådet till skydd för Stockholms skönhet.

Stadsledningskontoret bedömer sammantaget att det finns behov av fördjupade analyser som tydliggör hur en eventuell sammanslagning kan ske utan att försvaga viktiga verksamhetsområden.

Kulturnämnden bedömer att det finns risk för att vissa viktiga uppgifter och verksamheter nedprioriteras när flera myndigheter går samman.

Stockholms Stadshus AB delar dotterbolagets svar och påpekar vikten av kultur och konstnärlig mångfald, vilket kan komma att begränsas om förslagen i promemorian verkställs.

Rådet till skydd för Stockholms skönhet anser att ArkDes är en unik verksamhet, där samlingarna bör sättas i det främsta rummet. En gemensam myndighet för Moderna museet och ArkDes måste vara utformad så att verksamheterna kan fortsätta att utveckla sina centrala uppgifter.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Kulturdepartementet är känt för att ha flera myndigheter under sig. Under olika regeringar har kulturdepartementet genomfört sammanslagningar och utrett förslag på förändringar, där vissa har fullföljts medan andra har lagts åt sidan. En anledning till att det fortfarande finns flera nationella myndigheter och institutioner inom kulturområdet är att det har ansetts att mångfald är ett uttalat mål med kulturpolitiken. De olika myndigheterna har ansetts viktiga för att kunna representera de varierande konstgenrerna och kunskapsområdena.

Precis som remissinstanserna inom Stockholms stad lyfter håller jag med om att den utredning som nu tagits fram inte lyckas presentera tillräckligt tydliga argument och fördelar med den föreslagna myndigheten och framförallt hur detta kommer gynna de tre säregna verksamheternas uppdrag och roller. Såsom det kort är beskrivet i utredningens avsnitt *4.1.3 Eventuella nackdelar med ett inordnade* har Statens Konstråd en unik roll som aktör för den fria konsten i hela landet och särskilt med det arbete som görs med tillfällig konst i det offentliga rummet. Moderna museet och ArkDes har samlingar som styrs och skyddas av museilagen respektive bibliotekslagen. Denna skillnad kan göra att bland annat det uppdrag som Statens Konstråd har riskerar att bli mer sårbar som enhet i en större organisation där museal verksamhet dominerar.

Promemorian om Moderna – en ny myndighet för modern konst, arkitektur och design övertygar inte utan kan istället ses som ytterligare ett exempel på den nya kulturpolitiken vars främsta uppgift är att nedmontera landets kulturinstitutioner och ifrågasättande av konstnärer och kulturarbetares insatser.

Stockholm den 2 april 2025

Torun Boucher

Bilaga

Promemoria – Moderna – en ny myndighet för modern konst, arkitektur och design, dnr KS 2025/185-1.1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Ärendet

I en promemoria föreslår utredaren att en ny myndighet, Moderna - myndigheten för modern konst, arkitektur och design, ska bildas genom att Statens centrum för arkitektur och design (ArkDes) och Statens konstråd inordnas i Moderna museet. Enligt utredaren har en större myndighet, med ett bredare uppdrag, bättre förutsättningar att bli en stark aktör inom konst-, arkitektur-, form- och designområdet. En större myndighet bedöms även kunna bidra till en ökad effektivitet med ett större fokus på kärnuppdraget och på att utveckla verksamheten.

Remissammanställning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, kulturnämnden, Stockholms Stadshus AB, för underremittering till dotterbolaget Kulturhuset Stadsteatern AB, samt till rådet till skydd för Stockholms skönhet.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 17 februari 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Inom Stockholms stad ansvarar kulturnämnden, genom Stadsmuseet, för att bygga upp, utveckla och förmedla kunskap om stadens kulturmiljöer och kulturhistoriska värden. Kärnan i uppdraget är kunskapsuppbyggnad. Kunskap om kulturmiljöer är en förutsättning för stadens förvaltning och utveckling samt för att säkra en långsiktig och positiv samhällsutveckling. ArkDes är en viktig nationell resurs för verksamhetsområdet arkitekturhistoria och har därigenom en stor betydelse för kommunernas kulturmiljöarbete. Stadsledningskontoret bedömer att det finns en risk för att vissa viktiga uppgifter och verksamheter nedprioriteras om flera myndigheter går samman. Stadsledningskontoret vill särskilt lyfta några av de uppdrag som ArkDes har idag och som är viktiga att bevara och vidareutveckla vid en eventuell sammanslagning. ArkDes är en viktig mötesplats och nationell resurs i genomförandet av politikområdet gestaltad livsmiljö. Stadsledningskontoret bedömer att denna funktion behöver stärkas ytterligare för att möta dagens och framtidens kunskapsbehov.

Avseende Statens konstråd anser stadsledningskontoret att det krävs en fördjupad analys av förslagets konsekvenser för den statliga konsten. Analysen bör i högre grad omfatta andra konsekvenser än de främst administrativa fördelar som beskrivs i promemorian. Stadsledningskontoret anser, med utgångspunkt i den framlagda analysen, att förslaget om att inordna Statens konstråd i Moderna museet kräver ytterligare utredning.

Stadsledningskontoret bedömer sammantaget att det finns behov av fördjupade analyser som tydliggör hur en eventuell sammanslagning kan ske utan att försvaga viktiga verksamhetsområden.

Kulturnämnden

Kulturnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 18 februari 2025 följande.

1. Kulturnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Ärendet justeras omedelbart.

Kulturförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 14 februari 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Kulturförvaltningen bedömer att det finns risk för att vissa viktiga uppgifter och verksamheter nedprioriteras när flera myndigheter går samman. Kulturförvaltningen vill särskilt lyfta några av de uppdrag som ArkDes har idag och som är viktiga att bevara och vidareutveckla vid en eventuell sammanslagning.

Inom Stockholms stad ansvarar kulturförvaltningen, genom Stadsmuseet, för att bygga upp, utveckla och förmedla kunskap om stadens kulturmiljöer och kulturhistoriska värden. Kärnan i detta uppdrag är kunskapsuppbyggnad. Kunskap om kulturmiljöer är en förutsättning för stadens förvaltning och utveckling och för att säkra en långsiktig och positiv samhällsutveckling.

ArkDes är en viktig nationell resurs för verksamhetsområdet arkitekturhistoria och har därigenom en stor betydelse för kommunernas kulturmiljöarbete. ArkDes spelar också en avgörande roll som mötesplats och nationell resurs i genomförandet av politikområdet gestaltad livsmiljö. Kulturförvaltningen bedömer att denna funktion behöver stärkas ytterligare för att möta dagens och framtidens kunskapsbehov. Politiken för gestaltad livsmiljö har inneburit stora steg framåt för arbetet inom arkitektur, kulturmiljö, konstnärlig gestaltning och stadsutveckling.

När det gäller Statens konstråd anser kulturförvaltningen att det krävs en fördjupad analys av förslagets konsekvenser för den statliga konsten. Analysen bör i högre grad omfatta andra konsekvenser än de främst administrativa fördelar som beskrivs i promemorian. Kulturförvaltningen är därför, med utgångspunkt i den framlagda analysen, kritisk till förslaget att inordna Statens konstråd i Moderna museet.

Kulturförvaltningen ser att det kan finnas ekonomiska och resursmässiga fördelar med att samordna administrativa funktioner inom de aktuella myndigheterna. Att samla olika ämnesområden och personal med olika expertis inom samma organisation skulle också kunna leda till positiva synergieffekter. Det finns samtidigt mycket som talar för att vinsterna är små, då en större volym på verksamheten kräver nya system för styrning och administrativ kontroll när överblickbarheten minskar. Här finns kunskap att hämta i utvärderingar av tidigare myndighetssammanslagningar. För att minska risken för att viktiga uppgifter och verksamheter nedprioriteras är det viktigt att inte sänka anslagsnivån vid en eventuell sammanslagning.

Kulturförvaltningen ställer sig bakom utredarens förslag om att de resurser som frigörs, exempelvis genom samnyttjande av lokaler och gemensamma administrativa resurser, bör gå till myndighetens kärnverksamheter och utveckling av dessa.

Kulturförvaltningen bedömer sammantaget att det finns behov av fördjupade analyser som tydliggör hur en eventuell sammanslagning kan ske utan att försvaga viktiga verksamhetsområden.

Kulturförvaltningen anser inte att den skyndsamma process som utredaren föreslår sätter verksamhetsområdenas bästa i första rummet.

Stockholms Stadshus AB

Stockholms Stadshus AB:s yttrande daterat den 16 februari 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Koncernledningen delar dotterbolagets svar. Koncernledningen påpekar vikten av kultur och konstnärlig mångfald, vilket kan komma att begränsas om förslagen i promemorian verkställs.

Underremiss

Kulturhuset Stadsteatern AB:s remissvar har i huvudsak följande lydelse.

Kulturhuset Stadsteatern anser att följande bör beaktas; Kulturhuset Stadsteatern anser att det finns en överhängande risk att de verksamheter som föreslås inordnas under Moderna kommer att tappa sin identitet och särart till följd av bildandet av en stor organisation med ett bredare uppdrag och flertal olika verksamhetsdelar.

Det finns flertal risker med en koncentration till en myndighet. Det i sig riskerar medföra att konstformerna och att verksamhetsdelarnas specifika uppdragsinnehåll inte kan garanteras. Det befaras att museiverksamheten inom design och arkitektur kan komma att nedprioriteras vilket kan befaras medföra att spetsiga utställningar och verksamhetens suveränitet inom arkitektur och design inte kan garanteras. En annan sådan risk är att dagens verksamhet inom Statens konstråd, konst i offentliga miljöer, nedprioriteras till förmån för museiverksamhet.

Koncentrationen av olika och överlappande verksamheter till en myndighet riskerar även att bidra negativt för kulturlivet och den konstnärliga mångfalden. En större myndighet skapar en koncentration som kan riskera färre konstnärliga ledare och beslutsfattare vilket medför risk för likriktighet i konstnärliga val och att olikartade kompetenser går förlorade. Flera kulturinstitutioner bidrar till arbetstillfällen och ledarroller och det är av vikt att det finns en fungerande arbetsmarknad och många arbetsgivare.

Rådet till skydd för Stockholms skönhet

Rådet till skydd för Stockholms skönhets yttrande daterat den 3 mars 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Skönhetsrådet har tagit del av utredningen Moderna – en ny myndighet för modern konst, arkitektur och design Ds 2025:2 och lämnar härmed följande remissvar.

Skönhetsrådets remissvar fokuserar på arkitekturens roll i den framtida museistrukturen.

Utredningen föreslår, i enlighet med regeringsuppdraget, att ArkDes ska inordnas i Moderna museet. En ny myndighet med det föreslagna namnet ”Moderna” ska ersätta dagens ordning och genom sitt uppdrag verka såväl inom det moderna konstområdet som inom arkitektur- och designdisciplinerna. Skönhetsrådet har tre huvudsakliga synpunkter:

1. Utredningens premiss är för snäv. Rådet anser att premissen för utredningen, d.v.s. att ArkDes ska inordnas i Moderna museet bakbinder utredaren att föreslå en sådan ordning. En bättre förutsättning hade varit att låta utredaren öppet undersöka vad de bästa förutsättningarna, också de ekonomiska, är för att handha samlingar, utställningar och föra arkitekturdebatt. Om detta är att ingå i en större koncern eller att utveckla sin egen fristående arena kan inte utredningen ge svar på med det snäva uppdrag som givits.

2. Arkitekturens förutsättningar. Det finns en grundläggande skillnad mellan fri konst och arkitektur. Detta innebär att arkitektur, till skillnad från fri konst är avhängig exempelvis funktionella, ekonomiska, juridiska och tekniska krav samt estetiska uppfattningar. Således finns det också en grundläggande konflikt mellan de uppdrag som arkitektur och konstmuseer har. Detta blir extra tydligt när det gäller ArkDes samlingar och bibliotek. Samlingarna omfattar över 4 miljoner unika arkitekturdokument som kräver en särskild kompetens, och specifika medel för att vara tillgängliga för framtida forskning. Utredningen ägnar detta faktum mycket lite uppmärksamhet och har kanske inte heller förstått den fulla betydelsen av dessa samlingar. I författningstexten uppfattas följaktligen såväl arkitektur som ArkDes samlingar som påhängda sidoordnade verksamheter. Den gemensamma bokhandeln visar hur svårt det är att i praktiken jämka samman konst och arkitektur.

3. En eventuell koncernmyndighets uppbyggnad. En gemensam administration kan ge fördelar för små myndigheter även när dessa har vitt skilda uppgifter. En gemensam myndighet för Moderna museet och ArkDes måste då vara utformad så att de båda verksamheterna kan fortsätta att utveckla sina centrala uppgifter. Den uppenbara risken är att det mindre museet överflyglas av det större. En framtida koncernmyndighet för modern konst och arkitektur etc. måste i så fall utgöras av en ny myndighet, med en ny myndighetschef och med ett nytt namn (”Moderna” är olämpligt). Den blivande överintendenten måste kunna se till hela verksamheten och dess olika förutsättningar och det är då en fördel om denne inte tidigare varit kopplad till någon av de ingående delarna. För att konst, arkitektur och design ska kunna stå på jämn fot med varandra krävs egna starka chefer och kuratorer med integritet, samt resurser för att bedriva en mer ambitiös verksamhet. Utställningsytor och anslag för arkitektur och design får inte minska.

Skönhetsrådet anser att ArkDes är en unik verksamhet, där samlingarna bör sättas i det främsta rummet. Sverige har under såväl efterkrigstiden som runt millennieskiftet varit världsledande i stadsplanering, arkitektur och hållbarhet. Att ha en väl inarbetad arena för att forska om, visa upp och debattera arkitektur inför framtiden är mycket betydelsefullt, inte minst för att Sverige också framöver ska kunna vara en världsledande arkitektturnation.